

Zápis z 9. jednání Pracovního týmu č. 2 (PT2) Odborné komise pro důchodovou reformu (OK): valorizace a důchodový věk

Datum: 30. října 2014, 13:00

Místo: MPSV, zasedací místnost č. 405, Podskalská 19

Přítomni: viz příložený seznam

XX

p. Kučera přivítal přítomné a přešel ke schválení zápisu z minulého jednání PT2. Zápis z PT2 byl schválen vzhledem k absenci dalších připomínek a pozměňovacích návrhů.

p. Kučera informoval přítomné o připomínce ČSÚ týkající se souběžného publikování demografických prognóz vypracovaných ČSÚ, VŠE a PŘF UK, jak bylo navrženo během minulých jednání PT2. Připomněl, že nakonec došlo ke změně, která byla přednesena na posledním zasedání OK, kdy první publikuje svoji prognózu ČSÚ. Zbýlé instituce tak učiní až s časovým odstupem zhruba 1-2 měsíců.

p. Štyglerová připomněla, že je otázkou, zda pro prognózu v podobě, kterou zamýšlí PT2, tj. včetně prognostického odhadu úmrtnosti v generacích (podle ročníků narození), má ČSÚ mandát ze zákona.

p. Kučera ve své reakci uvedl, že generační úmrtnost je pouhým vedlejším produktem sestavení populační prognózy s použitím dnes běžně používaných metod. Dále se pak vyjádřil k dotazu ohledně zastropování věku odchodu do důchodu. Vyjádřil názor, že PT2 by se otázkou implicitního stropu na důchodový věk neměla zabývat. Pokud by na tento krok došlo, jednalo by se čistě o politické rozhodnutí. Navíc, při zavedení revizního systému by se toto rozhodnutí nejpozději v horizontu několika let po jeho zavedení patrně stalo předmětem revizních snah.

p. Potůček vyjádřil podporu návrhu p. Münicha, aby jako základní východisko pro rozhodování nebyly brány v potaz pouze demografické prognózy, ale i další faktory (vývoj zaměstnanosti, vývoj rozdělení bohatství ve společnosti, etc.). A ačkoliv je například prognóza vývoje trhu práce z hlediska pravděpodobnosti případného naplnění mnohem méně hodnověrná, přesto by byl pro zavedení dalších kritérií doplňujících výsledky demografické prognózy.

p. Štyglerová připomněla případ rozpočtového určení daní, u něhož bylo později přidáno další kritérium, na jehož základě se určují podíly obcí na výnosu daní.

p. Machanec upozornil, že populační prognóza by byla pouze jedním vstupem, kritériem spuštění revizního procesu, další faktory, které by vláda a parlament vzaly při rozhodování do úvahy, by byly představeny v rámci zprávy pro vládu.

p. Kučera připomněl, že PT2 se dohodlo, že jelikož není možné v současné době zahrnout další kritéria vzhledem k obtížnosti jejich vývoj prognózovat, bude zpráva předkládána vládě a Parlamentu k projednání, aniž by se jednalo o automatickou nutnost změny hranice odchodu do důchodu. Připomněl zároveň, že PT2 si je vědomo, že demografické faktory samy o sobě nejsou dostačující pro učinění zodpovědného rozhodnutí.

p. Hedbávný navrhl možnost, kdy by byl zaveden automatický mechanismus revize důchodového věku jako nyní, avšak zákonodárcům by byla umožněna částečná regulace v rámci předem vymezené

horní a dolní hranice. Podle něj je zde velké riziko neprosaditelnosti mnohých návrhů, pokud se nejedná o návrhy podporující automatizmus.

p. Pernes se vyjádřil pro revizi s frekvencí 5 let, kdy by docházelo i k analýze pracovního trhu a zdravotní způsobilosti.

p. Potůček upozornil, že automatické zvyšování věku odchodu do důchodu je systém, který v ČR funguje již tři roky a PT2, potažmo OK by měla cílit na zlepšení tohoto systému tak, aby lépe a pružněji dokázal reagovat na případné změny. PT2 by měla podle p. Potůčka především definovat okamžik, kdy je nutné reagovat na změnu a dále způsob, jakým dojde k rozhodnutí v situaci, kdy se prognóza odchýlí od předpokládaného stavu. Zároveň podpořil myšlenku zavedení stálé (analogie dřívější státní populační komise), která by průběžně monitorovala demografický vývoj.

p. Fiala ocenil návrh p. Hedbávného jakožto návrh, který se snaží dosáhnout postupné změny a navýšení.

p. Kučera upozornil, že jedním z kritérií úspěchu návrhu je i jeho politická akceptovatelnost, která v případě návrhu plně automatické revize není zaručena.

p. Fiala poukázal na problematiku metody výpočtu průměrné doby dožití v důchodu u zemí EU. Navrhl, aby došlo k průzkumu metod těchto výpočtů, neboť má podezření, že většina zemí využívá „nekorektní tabulky“, tedy ne generační tabulky pro jednotlivé generace, ale patrně aktuální naděje dožití z klasických průřezových tabulek.

p. Potůček podpořil návrh p. Fialy. Zároveň se přiklonil se k možnosti citlivějšího přístupu (užšího rozpětí kritických hodnot tak, aby ke spuštění systému revize důchodového věku došlo spíše dříve než později.

p. Machanec se rovněž přiklonil k citlivějšímu nastavení systému revize důchodového věku, podle něj jsou lepší dřívější a tedy menší vynucené změny, než pozdější a svým rozsahem větší změny.

p. Potůček k problematice chudoby penzistů poznamenal, že ačkoliv se jedná o velký problém, není možné ho řešit pouze v rámci důchodového systému, nýbrž je nutné ho řešit i v rámci širšího sociálního systému, politiky zaměstnanosti i politiky daňové.

p. Fiala poznamenal, že již dnes řada lidí nad 55 let věku nemá práci a zvýšením věku odchodu do důchodu se řada z nich propadne do chudoby, protože nebudou mít nárok jak na důchod, tak zároveň nebudou moci sehnat ani práci.

p. Kučera vyjádřil názor, že oproti dřívějším důchodovým komisím vykazuje OK přidanou hodnotu právě v tom, že je ochotna se zabývat vazbami mezi důchodovým systémem a ostatními subsystemy celého systému sociálního zabezpečení.

p. Potůček doplnil, že jedním z výstupů OK bude i seznam témat a oblastí pro ostatní systémy (daně, politika zaměstnanosti, atd.). Dále pak dodal, že OK se bude muset taktéž vyjádřit k otázce budoucího financování důchodů. Podle něj by mělo dojít ke změně chápání důchodového systému tak, aby byl brán jako systém sociálního zabezpečení, což by mohlo pomoci i ke změně přístupu ke zdrojům finančního saturování systému.

p. Kučera upozornil na poznámku p. Münicha, že by nemělo docházet k zastavení a znovu nastartování systému jako v minulých letech, ale měl by fungovat systém brzda-plyn.

p. Fiala navrhl, aby PT2 uvažovala o reformulaci požadavku doby strávené v důchodu a to stanovením hranice nebo doby, kterou občané stráví v důchodu oproti době strávené jako ekonomicky aktivní osoby. Zmínil například poměr 1:2 (ekonomicky neaktivní/aktivní) nebo 20% života jako ekonomicky neaktivní.

p. Machanec prohlásil, že si není jist, zda některý ze států má podobnou hranici. Vyjádřil pak názor, že stanovení poměru doby strávené jako ekonomicky aktivní/neaktivní občan může být hůře uchopitelný. Poukázal rovněž na velkou diferenciaci mezi jednotlivými zaměstnáními.

p. Potůček poznamenal, že současný systém neomezeného růstu věku odchodu do důchodu je nastaven psychologicky špatně. Z tohoto důvodu by nebylo špatné dát lidem pozitivní zprávu jako to, že stráví ¼ života v důchodu. Jak se bude prodlužovat život, bude se prodlužovat i tato doba strávená v důchodu.

p. Kučera navrhl, aby se PT2 detailněji zaměřil na 1) způsoby výpočtu odhadů doby prožité v důchodu v zemích EU (národní statistiky i Eurostat) a na 2) vývoj podílu života prožitého v důchodu oproti celkové délce života.

p. Kučera přešel k návrhu p. Opálky ohledně zkoumání zdravotního stavu a představil svůj původní návrh, kdy by mohlo dojít k odchodu do předčasného důchodu v odůvodněných případech minimálně 3 roky před důchodem a maximálně 10 let. Informoval o kritice tohoto návrhu, který vyvolal především obavy z možné korupce a dopadu na rozpočet.

p. Machanec dodal, že u té hranice 10 let by došlo k velmi razantnímu snížení výše důchodu, přičemž návrh by byl neobhájitelný před EK.

p. Pernes upozornil, že dříve zde pro tyto případy byla možnost invalidity bez penalizace na výši důchodu. Dále připomněl, že předčasných důchodů je momentálně asi 500 000, přičemž tyto důchody nejsou placeny z politiky zaměstnanosti, ale z důchodového systému a jedná se asi o 20 miliard.

p. Potůček vyjádřil názor, že by mělo dojít k vrácení se k možnosti invalidních důchodů a upozornil, že otázka zaměstnanosti není primárním tématem pro OK.

p. Machanec poukázal, že pokud bude průměrná doba strávená v důchodu revizním mechanismem sledována pouze pro kategorie lidí mezi 25 a 55 lety, u generace lidí ve věku 25 let se bude vlastně jednat o nejvyšší možný věk odchodu do důchodu, a tím bude nepřímo každých 5 let maximální důchodový věk stanoven. Upozornil rovněž, že výroky ze strany politické reprezentace, která před komunálními volbami prohlásila, že dojde k zastropování věku odchodu do důchodu, nyní již nepokračují.

p. Potůček se vyjádřil proti jasnému zastropování důchodového věku ze strany OK.

p. Pernes připomněl, že v připomínkovacím řízení je návrh odlišného věku odchodu do důchodu u horníků.

p. Potůček požádal, aby PT2 po Pracovní konferenci již finalizovalo své návrhy a okruhy doporučených témat pro další bádání tak, aby mohly být na prosincovém jednání OK probrány. Materiály by měly být OK poskytnuty alespoň s týdenním předstihem.

p. Pernes požádal, aby se PT2 ještě zabývala hlouběji problematikou valorizace penzí. Dodal, že ačkoliv je vypláceno 1 350 000 starobních penzí, současný systém valorizace je špatný, nedokonalý a nespravedlivý.

p. Kučera vyjádřil názor, že jemu osobně se jeví plošná valorizace jako logičtější, neboť by mělo jít kompenzací růstu životních nákladů, což ale samozřejmě povede k nivelizaci důchodů.

p. Potůček navrhl, aby téma valorizací a vůbec vývoj poměru výdajů na důchodový systém vůči HDP bylo jedním z témat pro diskuzi s politiky

p. Pernes za jeden z problémů označil výpočet valorizace, u něhož je velký rozptyl mezi nízkou a vysokou příjmovými seniory a dále také způsob počítání inflace, která je vypočítávána na základě obecného spotřebního koše, který ale neodpovídá spotřebnímu koši seniorů.

p. Vostatek připomněl, že v českém prostředí dochází ke špatnému používání terminologie, neboť valorizace jsou ve skutečnosti indexace. Dále dodal, že je nutné k této otázce přistupovat systematicky, což se však podle něj neděje například ani na Slovensku. Český systém je podle něj nekoncepční díky využívání inflace a růstu mezd pro výpočty důchodů a valorizace.

p. Kučera vyjádřil názor, že s ohledem na očekávaný růst počtu osob v seniorském věku je nutné v horizontu 30-40 let počítat s výrazným navýšením počtu vyplacených důchodů, což bude mít i značné požadavky na státní rozpočet.

p. Pernes dodal, že spolu s p. Hutařem již delší dobu upozorňují na to, že díky povinnosti splnit podmínku 35 let přispívání do sociálního systému se bude zvyšovat počet lidí, kteří ačkoliv dosáhnou důchodového věku, nebudou mít tuto podmínku splněnou. Připomněl pak, že po dohodě by ČSSZ měla dodat potřebná data pro účely OK.

p. Fiala poukázal na jisté protirečení si PT2, když na jednu stranu považuje zvýšení věku odchodu do důchodu za optimální, na druhou stranu ale diskutuje o tom, že lidé nebudou mít možnost pracovat. Upozornil, že s výjimkou výchyly způsobené zvýšenou porodností v 70. letech by měl být index pracujících a ekonomicky neaktivních stabilní.

p. Vostatek vyjádřil názor, že v souvislosti s diskuzí ohledně poměru důchodů a HDP, pro vyrovnání úrovně v ČR a Západu by přidal umělé zdanění 1-2%.

p. Pernes v reakci na p. Vostatka dodal, že důchody nad 26 000 korun jsou již zdaněny.

p. Malá doplnila, že zdanění důchodů je možné pouze u důchodů nad 26 tisíc korun a zdaněna je pouze právě ta částka přesahující 26 tisíc korun, ne celý důchod.

Další jednání PT2 proběhne dne 6.11. od 10:00 v Klubu v přízemí MPSV.

Úkoly:

- 1) PT2 prozkoumá metodu výpočtu generačních odhadů v EU
- 2) PT2 prozkoumá vývoj podílu života prožitého v důchodu oproti celkové délce života v ČR

Zapsala: Markéta Ročejdlová

Vidoval: Tomáš Kučera

Seznam přítomných

Jméno a příjmení	Organizace
Tomáš Fiala	VŠE
Petr Hedbávný	FSV UK
Tomáš Kučera	PřF UK
Tomáš Machanec	MPSV
Radmila Malá	MF ČR
Zdeněk Pernes	RSČR
Martin Potůček	Předseda OK
Markéta Ročejdlová	Sekretariát OK
Zdeňka Srnová	MPSV
Terezie Štyglerová	ČSÚ
Jaroslav Vostatek	VŠFS